

Grevling i hagen?

- *Et infoskriv om grevlingens biologi og vaner, konflikter med mennesker og gjeldende regelverk.*

I de senere år har landbrukskontoret stadig oftere fått melding om at grevling har slått seg til under terrasser og uthus og at den gjør skade i folks hager. Dette kan føles ubehagelig eller irriterende, og kommunen får stadig henvendelser fra folk som ønsker informasjon om, eller hjelp til å fjerne, dette mårddyret. Håpet er at dette faktaarket kan bidra til å spre informasjon om denne nattevandrereren.

Visste du for eksempel at grunnen til at du har hull etter grevlingen i hagen, mens naboens hage går fri, er fordi du sannsynligvis har et skadedyr i plenen din?

Utseende

Grevlingen er det nest største mårddyret i den norske faunaen. I samme familie finner vi dyr som jerven (som er det største mårddyret) og snømusen (det minste). Grevlingen har en karakteristisk kroppsform og så spesielle fargetegninger at den vanskelig kan forveksles med en annen art. Fra snutespissen går det et hvitt band midt etter pannen, og på hver side av dette bandet går det en bred svart stripe bakover omkring øyet og rundt de korte, runde ørene. Nedenfor går det igjen en hvit stripe bakover kinnene og halsen, mens haken er svart. Mens hodet er strømlinjeformet er den grå kroppen tilsynelatende mer klumpete. Det klumpete utseende skyldes at beina er korte og kroppshårene lange. Om høsten kan en voksen grevling veie 17-18 kg, mens en hunn med unger ikke trenger å veie mer enn 6-7 kg om våren. Totallengden på grevlingen kan være opp

mot 85 cm, da medregnet en hale eller flyttes. Grevlingen er i likhet med oss selv og bjørnen en sålegjenger, og på føttene har den, som oss, fem tær.

Biologi

Grevlingen er et nattdyr, hvilket forklarer hvorfor vi ser den så sjelden selv om den stort sett finnes overalt i kulturlandskapet. Grevlingen er en alteter, og ofte ser man merker etter den når den har vært på gressplenen for å lete etter meitemark eller røtter. Den er også flink til å leite seg frem til ynglebol for rotter og mus som den spiser, og den kan derfor være med på å holde bestanden av disse artene nede lokalt. Det er også vist at grevling spiser hoggorm. Men; det grove kjevepartiet trengs for å behandle trå røtter, og er ikke primært ment som redskap for å ta livet av andre dyr.

Grevlingen går i hi utpå høsten når kulda setter inn. Her ligger den frem til vårparten når sola begynner å ta tak. Den ligger pr. definisjon ikke i dvale som bjørnen gjør, den sover seg rett og slett gjennom vinterhalvåret. Det at den ikke ligger i dvale gjør at den kan ta seg en tur ut av hiet om vinteren hvis det er varmt i været. Grevlingen graver gjerne hiet selv (navnet grevling henger sammen med ordet grave), og dette kan ligge i en jordbakke, i en ur eller under bygninger. Inngangshullet ligger gjerne skjult, og et stykke innenfor inngangen ligger oppholdsrommet som kan være en meter langt og en halv meter høyt, og som den gjerne benytter seg av år etter år. Hiet kan også ha forgreininger, dels til andre rom, dels som ekstra utganger. Grevlingen er særdeles renslig, og den har rengjøring i hiet hvert år. Avføringen legges enten i et spesielt siderom i, eller et stykke unna, hiet. Grevlingen er stedbunden, og beveger seg sjelden lenger enn et par km fra hiet.

I vinterhiet får grevlinghunnen vanligvis 2-3 unger i begynnelsen av mars. Ungene kommer først ut i det fri en gang mot slutten av april eller begynnelsen av mai. Til å begynne med er ungene gjerne ute på kvelden før nattekulden setter inn. Dette skyldes at de ikke holder like godt på varmen som voksne dyr. Ungene virker mer høyreiste enn de voksne dyra ettersom pelsen ikke er like lang. Endelig størrelse når ungene først året etter.

Grevlingen er rolig og fredelig av natur. Den liker best å holde seg for seg sjøl, og på vandring etter mat arbeider den langsomt og metodisk. Den lar seg ikke i stor grad forstyrre av støy, og synet er dårlig utviklet. Et menneske kan derfor stå like i nærheten av en grevling hvis vindretningen er riktig, uten at denne aner at den blir iaktatt. Blir den forstyrret, forsøker den å komme seg i skjul. Først om den oppdager at den ikke rekker å komme seg i skjul, kan den snu den seg mot "angriperen". Den går da gjerne baklengs til den får bakkroppen dekket av en stein, et gjerde eller lignende mens den viser tenner. Selv i denne situasjonen skal det uhyre mye til for at den går til angrep, og så snart faren fjerner seg stikker grevlingen av. Alle ville dyr er avhengige av å spare på energien, og hos grevlingen ligger dette nedarvet i instinkt – det ville rett og slett være dumt av den å angripe et så stort "dyr" som mennesket hvis det ikke er for å forsvare seg i helt spesielle situasjoner.

Konflikter med mennesket

Grevlingen er nært knyttet til kulturmark, selv om den også til tider kan påtreffes innpå skogen. Nå har det seg slik at også mennesker er knyttet til kulturmark, og er det ikke kulturmark fra før, ja så lager vi det ved å så plen og plante hekker. Dette fører fra tid til annen til konflikter mellom mennesket og grevlingen. I enkelte tilfeller gjør grevlingen stor skade ved å grave ut hi under bygninger og lignende. Særlig er garasjer og mindre bygg utsatt, ettersom disse gjerne er oppført på løsmasser som er lett å grave i samtidig som grevlingen kan arbeide uforstyrret. Når grevlingen er på jakt etter mark og røtter velger den dessuten ofte velholdte plener ettersom det er lett å skaffe seg mat her. Den stikker da snuta ned i bakken og etterlater seg gjerne traktformete hull eller snudde jordlapper som kan være til stor irritasjon for hagens eier. De

fleste konfliktene ligger derimot på det psykologiske plan for mennesket – vissheten om at grevlingen er der. Dette bunner i stor grad på gamle myter og fortellinger om at grevlingen er hissig, og at den biter uten å slippe taket før det knaser i bein – myter som for lengst er avvist fra vitenskapelig hold.

Hvorfor akkurat min hage?

Når grevlingen etterlater seg hull i plenen er dette somregel fordi den er på jakt etter oldenborrelarver. Oldenborrens larver er lyse på fargen, tykke som en liten finger og fulle av proteiner. Hvis du har mange grevlinghull, mens naboens plen er urørt, er det grunn til å sjekke om du har oldenborrelarver i plenen. Oldenborrelarvene kan gjøre skade på plenen gjennom å gnage over rotsystemet, og bekjemping kan skje med middel kjøpt på hagesentre. Fjerning av oldenborrelarver vil somregel hindre grevlingskader i plenen seinere.

Lovert og regler

Det skisseres her kort hvilke rettigheter og muligheter man har som fornærmet part ved konflikter med grevling:

I følge ”*Lov om viltet*” av 29. mai 1981 nr. 38 (Viltloven) er alt vilt i Norge fredet hvis det ikke er gitt dispensasjon i form av jakttider. Det er for grevlingen gitt en slik dispensasjon på linje med alle jaktbare arter i Norge, og den ordinære jakttiden for grevling er pr. 2018 21. august – 31. januar. I denne perioden står grunneieren fritt til å fange eller jakte grevling på sin grunn (se evt. avsnittet ”Tiltak” om *jakt i tettbygd strøk*).

De fleste grevlingskader oppstår på forsommeren, og mange har glemt grevlingproblemen når jakttiden starter i august. Hvis man har et problem med stedegen grevling er det et poeng å gjennomføre tiltak (f.eks fange og avlive) under den ordinære jakttiden når hunnen ikke har unger som er avhengig av henne!

Det er i ”*Forskrift om felling av viltarter som gjør skade...*” dessuten åpnet for at grunneier kan fjerne grevling året rundt hvis den ”*gjør skade av vesentlig økonomisk betydning*”. Det er altså ikke krav om egen fellingstillatelse fra det offentlige, og det er grunneier selv som må vurdere om felling er et aktuelt tiltak. Det er viktig å presisere at denne forskriften ikke er ment som noen uthuling av Viltloven, og at skadefelling er ment som en siste utvei når verdier av en viss størrelse står på spill. I tilfeller hvor grevlingen f.eks graver under bygg hvor det er fare for at grunnmur eller reisverk vil gi etter, vil felling kunne være i tråd med forskriftens intensjon. Den som velger å fange/skyte grevlingen i yngleperioden etter denne bestemmelsen forplikter seg dessuten til først å ”*i rimelig utstrekning (...) forsøke andre tiltak for å avverge skader*”. Det er viktig å ha i bakhodet at hunngrevlingen i sommerhalvåret sannsynligvis har unger i hiet, og at disse selvsagt vil sulte ihjel hvis moren avlives.

Skadefellingsforskriften kan heller ikke benyttes som hjemmel for å fjerne grevling hvis foranledningen er at folk, uten helt spesielle grunner, føler seg utilpass eller usikre fordi en grevling tilfeldigvis har slått seg til i nærheten.

Tiltak

Det er gjennom tidene forsøkt ulike tiltak mot grevling, og her kommer noen eksempler:

Lukt: Luktesansen er sannsynligvis den best utviklede sansen hos grevlingen, og det er i yngleperioden forsøkt med utlegging av sterktluktede kjemikalier (salmiak o.l) inne i hiet. Hvis hiet beboes av en hunngrevling vil denne kunne bringe med seg ungene til et nytt oppholdssted hvis det allerede er et hi eller lignende i nærheten familiegruppen kan flytte til. I

alle tilfeller kan man forsøke å holde grevlingen unna særlig verdifulle områder vha. utlegging av luktestoffer (f.eks skåler med salmiakk).

Inngjerding: Ved å gjerde inn spesielle områder kan man holde grevlingen unna. Ettersom det kreves særlige tillatelser fra kommunen ved inngjerding av hele eiendommer, vil det være mest aktuelt med mindre (lave) gjerder rundt små arealer.

Fangst: Grevlingen kan fanges i kassefeller. Husk at fella må tilfredsstille de krav som er satt i Viltloven. Dyret kan lokkes inn i fella med gamle matrester, og grevlingen er særlig glad i søtsaker. Brød med honning er et ettertraktet åte, og er ganske praktisk i bruk ettersom katter ikke er så glade i søtsaker. Når dyret er fanget kan det enten flyttes eller avlives. Flytting har vist seg å gi dårlige resultater ettersom grevlingen har en fantastisk stedsans og evne til å ta seg tilbake selv om den utplasseres flere kilometer fra fangstplassen. Den er dessuten territoriell, og å dumpe en fremmed grevling i et opptatt territorium i yngletiden vil kunne medføre kraftige kamper mellom den nyankomne og de som bor der fra før. Avliving vil i mange tilfeller være det enkleste tiltaket, og dette må i såfall skje i henhold til Viltloven.

Jakt: Grevlingen kan skytes med lovlig jaktammunisjon (jfr. Viltloven) eller fanges i felle under ordinær jakttid (se over). Jakt med skytevåpen foregår gjerne som posteringsjakt på kveldstid i områder grevlingen erfaringsmessig oppsøker. Ved jakt i eller i nærheten av tettbygd strøk: Ta kontakt med det lokale lensmannskontoret for nærmere informasjon.

Å vente til grevlingen har forlatt hiet under terrassen for kvelden, for så å spikre igjen åpningen, er ikke å anbefale – både av hensyn til evt. unger som er igjen, men også fordi skadene kan bli store hvis grevlingen VIL inn igjen...

Ved ytterligere spørsmål, om grevling eller andre dyr, kan du ta kontakt med landbrukskontoret, på tlf. 32 22 01 00.

Fakta om grevlingen er i hovedsak hentet fra B. Føyn & J. Huus (red.): "Norges dyreliv", J.W. Cappelens forlag, Oslo 1947. Illustrasjonsfotoet er hentet fra samme plass.